
СПРАВЖНІ ГЕРОЇ

ІРИНА БОБК

ВАСИЛЬ
СЛІПАК

Харків
«Фоліо»
2020

ПРОЛОГ

Ми прогулювалися старовинним Києвом: пройшлися розлогою Володимирською вулицею, Десятинним провулком, романтичним, хоча вже й трохи кітчевим Андріївським узвозом, зупинялися на Алеї художників, аби на кілька хвилин застигнути, споглядаючи Дніпро. А потім дійшли до Десятинної церкви, першої кам'яної церкви Київської Русі. Тут, за кілька метрів від залишків її фундаменту вмостилися дуже тихі, маленькі й затишні кав'ярні. Василь часто тут бував, це були його улюблені місця в Києві. Орест, рідний брат Василя, живе зовсім поруч, і кожного разу, коли той навідувався до Києва, брати обов'язково прогулювалися тим же маршрутом, що й ми сьогодні. Вони любили присісти в одній із кав'ярень, випити доброї кави еспресо, а часом ще й чогось міцнішого, поговорити про життя, філософію, музику, про вічність.

І цього разу Орест за звичкою замовляє еспресо й дивиться кудись повз мене, крізь вулиці та церкву. Він думає про брата. Він завжди про нього згадує, щоразу, коли йому хочеться поділитися думками; дістає телефон, шукає номер Василя або його ім'я в месенджері, потім на мить кам'яніє, згадавши, що писати й дзвонити вже нікому. Його найрідніша й найближча

людина більше не візьме слухавки й не прочитає його повідомлення.

— Добре, що ми тут присіли, такий гарний краєвид, гармонія, тільки газонокосилка заважає, — засміявся Орест, уже перекрикуючи газонокосарку.

— Вона не надовго, тут не так багато газону.

— І то правда, будемо говорити голосніше.

— Чогось ще бажаєте? — офіціантка принесла каву.

— Мені, будь ласка, вареників, борщу, компот і два шматки хліба...

— Ой, у нас такого нема.

— Нема? — вибухнув сміхом Орест. — Шкода, тоді ще води принесить, до еспресо.

Орест каже, що намагається багато спілкуватися з людьми, часто жартувати, щоб не перебувати в постійному сумі, печалі та скорботі. Вони з Василем були не тільки братами, рідними, вони були найкращими друзями. Брати ділилися одне з одним усіма таємницями, спочатку хлопчачими, а потім — чоловічими, які приховували від батьків; навіть чекали одне одного під під'їздом після побачень, аби прийти разом, щоб мама з татом не хвилювалися.

— Ти як писатимеш книжку, не пиши лише про Василя-воїна-героя. Пиши про звичайного хлопця, чоловіка, коханого, друга, брата, — раптом просить Орест. — Звісно, він був всевітньо відомим співаком, мужнім воїном на війні, але передусім він для нас усіх був просто Василем, з яким було так класно й добре: часто смішно, часто весело, іноді взагалі божевільно.

«О, Боже, Василь Сліпак — оперний співак — їде на фронт. Така якась героїзація... Наші люди дуже люблять героїзувати будь-що... Гламурний? А хто сказав, що Донбас не гламурний?»

Ось так — Данбасс! Це також гламурне місце. Я не бачу нічого страшного в тому, щоб поміняти комфортне ліжко на бліндаж. Ми, мирні поети, співаки, письменники вирішили приїхати сюди для підтримки... Хлопці чекають останнього бою, щоб його виграти», — казав Василь Сліпак уже з окопу, тримаючи в одній руці зброю, а в іншій цигарку.

Тому ця книга і про воїна-героя, і про співака міжнародного рівня з унікальним голосом, і про Василька, якого знали й любили сотні його близьких і друзів.

ДИТИНСТВО ВАСИЛЬКА

Василько народився в затишному Львові наприкінці 1974-го (20 грудня). Маленький згорток принесли додому в «хрущівку» на вулиці Симоненка, тоді ще нового мікрорайону вулиці Наукової. Орест з усмішкою згадує, що для нього, тоді шестирічного хлопчиська, це стало несподіванкою: ніхто не казав, що мама вагітна і в нього от-от з'явиться братик.

«Приносять його в коцику й кладуть отут на дивані. Навіть не на дивані, бо попервах то просто крісла зсунули до купи, поставили до дивану й він там спав, — зворушується від споми-нів Орест, — А я дивлюся і не можу зрозуміти, кого то принесли? Для чого? Що я маю з ним робити? Скільки він у нас буде? А потім хтось із батьків сказав мені, що то, виявляється, мій брат і він буде тут жити. Хммм... спершу думав, що з ним робити. А згодом просто взяв і так сильно полюбив, що вже не уявляв життя без нього. Бо він такий ангелочок був... Якщо чесно, то я навіть часом його називав «нюня», бо здавалося, як на нього, маленького, хтось трохи довше подивиться, то він заплаче.

Так склалися обставини, що батьки швидко після народження Василя пішли на роботу, вони багато й тяжко працювали, то були непрості часи. А мені довелося залишитися Василька нянчити. Тільки от проблемка: я був такий шибайголова,

страшний розбишака. Тому бувало, що я його лишав бавитися самого, з дітьми, чи вдома, а сам з хлопцями на весь день втівав кудись. А потім повертаюся, а він плаче. Так мені його шкода стало... Але по дупі мене частіше били, його ні, ні разу».

Василь трохи іншим малюком був, ніж більшість дітлахів, запевняє брат, ніби жив у своєму світі. Малий філософ, часто про щось задумувався, задивлявся, гортав книжку, навіть коли ще не дуже вмів читати. Бува, розгорне вірші Дмитра Луценка й читає чи букви розглядає. Щось завчав, щось запам'ятовував. Якась у нього була тяга до поезії. Книжки Василь згодом полюбив дарувати рідним. І завжди їх підписував, елегантно виводячи букви: «Татові, — від Василя, Ореста і мами». Ця книжка досі зберігається у Львові в батьківській хаті. Разом із великою коробкою з-під французьких цукерок, які свого часу Василь привіз із Франції. Тепер ця коробка переповнена фотографіями з дитинства, пронизаними любов'ю й ніжністю, яка панувала в родині Сліпаків. Тут і фото зі школи, і з «Дударика», і миті теплих сімейних гостин чи прогулянок, фотографії з друзями, з братами, з одногрупниками. А тепер книжки дарує Орест... Для батьків це завжди особливі подарунки.

«Василь усім довіряв, вірив, що всі люди навколо нього хочуть йому тільки добра, і не хотів думати, що хтось його може обманути. Ще він як малим був, то все мав якісь економічно не вигідні операції. Мені було образливо, коли він так усім довіряв, а його регулярно хтось дурив: то якісь марки підсунуть, які він купить чи обмінє на значно важливіші речі, чи десь комусь щось назичить і не дочекається, щоб повернули, — якось говорить Орест і з усмішкою, і з жалем. — А ще, в дитинстві, я пам'ятаю, як ми їздили на табір. Не скаутський, звісно, ні, якийсь банальний, — профспілковий. 21 чи 24 дні

в Брюховичах. Ми там з Василем мешкали в кімнатах навпроти. Ну бо ми завжди були поруч одне біля одного. Пригадую, якось я на тому таборі дрімаю, а тут раптом хтось стукає у віконце до мене. Дивлюся — Василь.

— Біда в мене, — каже Василько й опускає голову.

— Ти чого такий бруднений? Всі штани в болоті, ще й білі, — страхіття. Ну як так? — злостився Орест, розуміючи, що прати штани доведеться саме йому.

— Брате, ну поможи... — протягнув Василько.

Схопив я ті штани й почав прати, відчищати, а воно, як на зло, не відчищалося. Довго ми з тим мордувалися, але таки відіпрали. Смішно, вже тепер. Але взагалі, то це була незвична ситуація, не його, бо він був дуже тихий і спокійний, тому те, що було останні місяці на фронті — то кардинально інше. Він завжди був “не від світу цього”, в нього завжди були якісь ідеї, такий собі поет-романтик, мрійник. Він, до речі, малював. Ти знала, що він малював? Це вже тепер всі про це дізналися... Ну здебільшого що малював? Дівчат і козаків. Оооо... Він малював. І Шевченка, і мужніх козарлюг з оселедцями й шаблями, і дівчат... напівголених. Я то все після смерті познаходив: вдома, у нього на квартирі у Франції, у його ноутбучі. Малював потихеньку й нікому не показував. Хіба дуже зрідка».

Мама Василя, Надія Василівна, щоправда, каже, що Василько завжди козацтвом захоплювався: «Любив різні козацькі атрибути, захоплювався тим періодом і тими, хто боронив свою землю. А ріс же він в радянський час, то хіба за козацтво не можна було постраждати. Якщо говорити про патріотизм. Бо за інше — УПА, УНСО — то біда могла бути. Тоді ж усіх змушували жовтентами-піонерами ставати, ті значки носити... Але пригадую, що ховав він значка під лацканом і пома-

лював його в жовто-блакитний колір, і “галстука” все знімав. Навіть фотографії є, де діти в “галстуках”, а Василько — без. Бачите, з дитинства він не міг цього прийняти... Малював тризуби ще малим, і його навіть трохи сварив вчитель, бо то ж все під забороною було, українська символіка. А він все відповідав “а мені то подобається”».

І це дійсно правда, йому це подобалося, він цим дійсно цікавився, він співав ще маленьким українських пісень: почув по радіо й майже повністю відтворював. Для нього було важливо співати українські пісні. Жодна гостина не обійшлася без того, аби Василька хтось не попросив заспівати української пісні.

* * *

Навчався Василь з 1981-го по 1991 рік у звичайній українській школі, чотириповерховій, № 46 (тепер імені В'ячеслава Чорновола), у звичайному класі. Хоча...

Як пригадує його класна керівниця, вчителька англійської мови, Неля Іванівна Винницька, патріотизм був властивий обом братам Сліпакам ще з дитинства.

«Патріотизм, ви ж самі розумієте, залежить ще й від оточення — батьків, родини, друзів: коли, приміром, сім'я Різдво святкує щиро, бо воно в серці, коли за столом щиро співають колядки, — а у Сліпаків це було на глибинному рівні: оті патріотичні українські, народні українські казки, пісні, традиції, — згадує Неля Іванівна. — Ну й школа, не можу не наголосити, в нас патріотизм теж був невід'ємним елементом, і вчителі теж сприяли цьому. Шевченківські дні у вишиванках, читання зі сцени Заповіту (коли всі навколо боялися це робити), патріотичні пісні. У нас це було на дуже піднесеному й патріотичному рівні. То була така риса нашої школи — національна свідомість

ЗМІСТ

Пролог	3
Дитинство Василька	6
«Дударик»	13
Франція	32
Кохання Василя Сліпака	48
Революція гідності	59
Війна	75
Останній бій	96
Пам'ять про «Міфа»	113